

Giganci Nauki

<https://gigancinauki.pl/gn/biogramy/84620,Pawlowski-Stanislaw-Jan.html>
2022-10-02, 09:17

Pawłowski Stanisław Jan

PAWŁOWSKI Stanisław Jan (8 IV 1896, Warszawa – 1 IX 1990, tamże), wynalazca, założyciel wytwórni bakelitu i materiałów ciernych. Syn Walentego, robotnika w hucie szkła, i Heleny z domu Dworczyńskiej.

P. w 1914 ukończył zawodową szkołę techniczną w Warszawie. Następnie pracował jako malarz pokojowy, ślusarz mechanik i kamieniarz w Grójcu. Poznał tam K. Rokossowskiego (po wojnie odmówił spotkania z nim, gdy Rokossowski, marszałek Polski i ZSRR, był ministrem obrony narodowej).

Po wybuchu I wojny światowej P. zgłosił się na ochotnika do armii carskiej. W trakcie rewolucji przebywał w Rosji. Za wzięcie w obronę gwałconej właścicielki dworu groziło mu rozstrzelanie przez czerwonogwardzistów. Od śmierci uratował go atak „białego” oddziału kozackiego. Po zakończeniu I wojny światowej zaciągnął się do WP i brał udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Był m.in. majstrem w amerykańskiej bazie lotniczej pod Lwowem, która obsługiwała samoloty amerykańskie niosące pomoc Polsce. Za prace nad systemem wyposażania samolotów, dzięki którym możliwe było przestrzeliwanie karabinami maszynowymi przez obracające się śmigło, otrzymał amerykańską gwiazdzystą odznakę lotniczą im. T. Kościuszki.

P. w latach 20. był kierownikiem działu produkcji żarówek w Polskich Zakładach Philips SA w Warszawie. Dzięki jego pomysłom technologicznym odsetek wybrakowanych żarówek zmniejszył się z 15% do ok. 1%.

P. był zwolennikiem PPS, m.in. drukował odezwy tej partii, za co został skazany na cztery lata więzienia. Za dobre sprawowanie wyrok został skrócony do dwóch lat (odbywał go w Łomży, m.in. pisząc wiersze). Po powrocie na wolność

ponownie został zatrudniony w zakładach Philipsa.

W 1930 założył Zakład Ślusarsko-Mechaniczny w Warszawie (ul. Hetmańska 38), który stał się wytwórnią bakelitu produkowanego na podstawie receptury P. P. był pierwszym prywatnym producentem tego tworzywa w Polsce. Z żywicy (surogat bakelitu) otrzymywał lakiery izolacyjne do silników elektrycznych.

W okresie okupacji wytwarzał elementy metalowe do zapalników granatów dla AK. Pod koniec wojny został wywieziony razem z synami do obozu pracy we Frankfurcie nad Menem, gdzie pracował na kolei. Po wyzwoleniu obozu przez Amerykanów został komendantem obozu polskiego, a później przewodniczącym jego zarządu.

W 1946 powrócił do Polski i założył w Warszawie Wytwórnię Wyrobów z Tworzyw Sztucznych „Plastmas” (na miejscu swojego przedwojennego zakładu przy ul. Hetmańskiej). Wyposażył ją w urządzenia pomysłu własnego oraz syna Ryszarda: prasy dźwigowe oraz formy stalowe do wytwarzania elementów do sprzęgieł i hamulców pojazdów (traktorów, tramwajów, taboru kolejowego, samochodów, motocykli) oraz dźwigów szybów naftowych w kopalniach. P. produkował również okładziny cierne do hamulców i sprzęgieł z wynalezionej przez siebie masy, nazwanej „ferrodo”, na którą uzyskał patent (masa oporowa oraz sposób wytwarzania z niej elektrycznych elementów oporowych lub grzejnych nr 39396, 1955). Syn P. Ryszard opracował konstrukcję i technologię produkcji pierwszych w Polsce członków tkackich z tworzyw sztucznych. Zakład P. został upaństwowiony w 1950, a P. został zwolniony. Podjął wtedy pracę w spółdzielczości, jako kierownik działu produkcji z tworzyw sztucznych; wprowadzał rozmaite usprawnienia techniczne.

P. na emeryturze zajmował się m.in. malarstwem, malował przede wszystkim kwiaty. Pisał również wiersze o treści patriotycznej.

SBTP (Z. Pawłowski; biogram opracowany na podstawie materiałów rodzinnych).

Marcin Dolecki

[Poprzedni](#)
[Następny](#)